

דף נח [אמר רב המנונא הרואה אוכלוסי ישראל אומר ברוך חכם הרזים אוכלוסי עובדי כוכבים אומר בושה אמכם וגו'] תנו רבנן הרואה אוכלוסי ישראל אומר ברוך חכם הרזים. (לפי) שאין דעתם דומות זו לזו ואין פרצופותיהם דומות זו לזו. בן זומא ראה אוכלוסא על גב מעלה בהר הבית אמר ברוך חכם הרזים וברוך שברא כל אלה לשמשנו. הוא היה אומר כמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שמצא פת לאכול חרש וזרע וקצר ועמר ודש

עין אי"ה

לתכלית מתאחדת ותיקון כללי. וכן במעשים, התחרות מביאה את האדם לצרור את העוסק באיזה מעשים שלפי השקפתו מביאים הם נזק ועכ"פ הם משוללים מכל תועלת. ע"כ צריך להתבונן שבענין ריבוי הדיעות והתפלגותם, ברוך חכם הרזים. שיש רז המאחד ומקשר את התכלית, המאחד דוקא מכל הפירושים הפרטיים. ובמעשים ג"כ ברוך שברא את כל אלה לשמשנו, כי האדם הפרטי לא יוכל להשכיל איך כל המון המעשים הנראים רחוקים מתועלת, ולפעמים עוסקים אלו ג"כ מעיקים לו בערך מצבו הפרטי. אבל באוצר הכללי מתלקט מן הכל תועלת ושימוש כללי. ע"כ ראוי להביט בעין יפה, על כל הדיעות וכל המעשים שתחת השמש, ולהשכיל לבחור מכל אשר יראו עיניו את הטוב ואת היפה לשלימותם הרוחנית והגשמית, אז יהי' אוהב את המקום ואוהב את הבריות!.

רפו. הוא הי' אומר כמה יגיעות יגע אדה"ר כו', חרש כו', וכמה יגיעות כו', גזז כו' ואני משכים ומוצא כו' כל אומניות שוקדות כו' ואני משכים ומוצא כל אלו לפני. מצד חילוקי המקצועות הצריכים לעבודת ישובו של עולם מוכרח הוא חילוק התכונות, שכ"א ואחד ייפה לו הקב"ה אומנתו בפניו! זה יהי' נוטה יותר לצרכים החומריים הפשוטים, פת לאכול. ומזה יסתעפו מקצועות מלאכה שונים, שלכירורה של כל אחת מהם והתייחדותה באדם אחד להיות מסור אליה צריך נטיה מיוחדת, שלצורך הנטיה צריך שתהי' נפשו מיוחדת ומוכשרת לכך, ועל פיה יולד שינוי ג"כ בדיעותיה ותכונותיה. ועל אחת כמה וכמה בחילוק המקצועות היותר רחוקות זמ"ז, כמו הנטי' לצרכים אנושיים כענין הבגדים, שבהם יש כבר צירוף של יופי ומוסריות עם התועלת החמרי, שלהיות נוטה בכשרונות מיוחדים ומובדלים יותר וזה ההבדל גורר אחריו הבדל של נטיות ושל מדות ודיעות. ומה נאמר עוד להמקצוע המתרחב באומנות ע"ד הרחבת החיים בדברים שבאו רק להרחיב דעתו של אדם, ככל חכמות היופי, הציר הזמרה וכיו"ב, שהם בכלל האומניות שהבדלי הכשרונות א"א שיצאו לאור כ"א ע"י הבדלי תכונות. ואיך יהי' האדם, שעבור צרכיו במילואם דרושים המון תכונות שונות ונבדלות שבכללם ג"כ חילופים רבים בכחות הנפשיים, להיות מדמה בעצמו שטוב ויפה הי' לעולם שיהיו כל בנ"א דומים אליו בתכונותיו ורגשותיו, שמזאת המחשבה הרעה באה חסרון הסכלנות וצרות עין ושנאת

רפו. ת"ר הרואה אוכלוסי ישראל אומר ברוך חכם הרזים. לפי שאין דעתן דומות זל"ז ואין פרצופיהם דומים זו לזו, כל שיסתכל יותר האדם בתוכן הנפשות הפרטיות של בנ"א יותר ישתומם על ההבדל הגדול שיש בין תכונה לתכונה, בין מצד החינוך והלימוד שהכה שורש בלב כ"א באורח פרטי ומשונה משל זולתו, בין מצד התכונה הטבעית הקבועה בטבע היצירה, הפועלת ג"כ על המראה החיצוני של הגוף. ומ"מ דוקא ע"י השינויים הם מתאחדים כולם למטרה אחת, לבנין העולם בתעודתו הראויה לו. הרי יש להתפלאות על החכמה העליונה, שע"פ הרזים הפנימים הידועים וגלויים רק לפניו ית' מתקשרים ומתיחסים כל אלו ההפכים זה לזה, עד שע"פ צירוף כל הדיעות והפרצופים השונים יצא בנין הרמוני מתאים מאד. ואלמלא היתה ידיעה לבני אדם בדבר השיווי הפנימי שלהם, לא הי' כ"א מושך כ"כ לחוגו בקנאה יתירה והיתה הפרטיות מתבטלת, ומתוך ביטול הפרטיות לא הי' חומר לבנות את הכלל. ע"כ שם השם ית' בטבע, שכל יחיד שבבנ"א אינו מתיחס אל העולם כ"א ע"פ פרטיותו ומתגדר בה, ע"כ הוא משלים את הראוי לו. ולפעמים הוא רואה רצונותיו של חבירו כאילו הם מיותרים בעולם. ואילו הי' דעתו קרובה כ"כ לציוריו של חבירו כמו שהוא קרוב לשל עצמו, הי' מתחלש אצלו התייחדותו לעצמו והי' חסרון בהשלמת פרטו, עד שמה היתה תוצאה לחסרון השלמה אל הכלל כולו. ע"כ נשארו בגלוי השינויים בכל תקפם, ובפנים בעומק רזי החכמה העליונה שם המה מתאחדים, עד שלטוף כשיושלם החינוך האנושי, לא יהי' צריך כ"כ הפרטיות שמירה מעולה כזאת, "אהפך על העמים שפה ברורה לקרא כולם בשם ד' ולעבדו שכם אחד". וכ"ז שהחילוקים וההבדלים צריכים לעולם, הרזים שעל ידם מתאחדים כל הפלגות הם נתונים בנרתיק מכוסים מעיני בנ"א. ויען שישאל יהיו הגורמים להוצאת הרזים הללו לאורם, מברך בראיית אוכלסיהם "ברוך חכם הרזים".

רפה. בן זומא ראה אוכלסא ע"ג מעלה בהה"ב אמר ברוך חכם הרזים, וברוך שברא כל אלה לשמשנו. ראוי לאדם להרגיל עצמו בסכלנות לענין תכונות ודיעות הפכיות מתכונותיו ודיעותיו הוא, שיחשב הרי אף שלעיני הפרטיות נראים שאין תועלת בתכונות ההם והדיעות ההם, והם הפכים מתכונה הישרה. אבל לפני חכם הרזים ב"ה גלוי שהכל עולה

רפו. 1. תנחומא, פנחס י. 2. צפניה ג ט. רפה. 1. אבות פ"ו מ"א. רפו. 1. ברכות מג ב.

כל לומות שוקלות ונאלות
לפתחי. עשיר היה והכל
נאים אללו לסחורה:

(זרה ובירר וטחן והרקיד ולש ואפה ואח"כ אבל ואני משכים ומוצא כל אלו כשהוא מתוקן לפני. וכמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שמצא בגד ללבוש גזז ולבן ונפץ) וטוה וארג (וצבע ותפר) ואחר כך (לבש) [מצא בגד ללבוש] ואני משכים ומוצא כל אלו כשהוא מתוקן לפני. [כל אומות שוקדות ובאות לפתח ביתי ואני משכים ומוצא כל אלו לפני]. הוא היה אומר אורח טוב מה הוא אומר כמה טריחות טרח בעל הבית לפני כמה יין הביא לפני וכמה בשר הביא לפני וכמה גלוסקאות הביא לפני כל הטורח שטרח לא טרח אלא בשבילי. אבל אורח רע מה הוא אומר מה טריחות טרח בעל הבית זה מה יין הביא מה בשר הביא מה גלוסקאות הביא כל מה שטרח לא טרח אלא בשביל אשתו ובניו.

עין אי"ה

יוכל לצייר ציור הגון וטוב ומחפש צדדים להקטין את הרושם הטוב, ואם ימצא צדדים ליחש לרע מיחשם. כן נפש צדיק הזכה המוכנת לעשות טוב, תשקיף על ההשגחה האלהית בעין טובה, כי מנפשו יחזה שרצונו רק להיטיב. ומנין נמצא בנפשו הכשרון הזה, אם לא מאור העליון הטוב והמטיב. ע"כ יהי בטוח כי הכל נעשה לטוב, והרעות המתרגשות בעולם יש להם אחרית טובה, וממילא ישמח בחייו ויהי עובד ד' באמת ולכו טוב על הבריות. והנפש הרעה שלא תוכל לצייר כ"א רק רע, תשקיף ג"כ על העולם בעין רעה, ותתיאש מכל צדדי החיים שתוכל לדון אותם לרעות ולהקטין את הטובות בקטנות ערך. ונתנה הבחירה הזאת ביד האדם, כדי שתהי' מקושרת בעקב הנפש הטובה ג"כ עריבות החיים ושקיסת הלבכות בעוה"ז. ומטובת העין לגבי ההשגחה העליונה תבא ג"כ טובת עין אל הבריות באהבה ושלום. ואמר שבעל העין טובה יגדיל כל פעל, לפי התכונה האנושית המתיחסת לשירה מתוך עונג והרחבת הדעת על מחזה מעשה ד' הנהדרים "מה גדלו מעשיך ד"ל¹, "במעשי ידך ארנך". והשירה הרי היא ג"כ יצירה נפשית הנכונה לענג את האדם בעונג רוחני, להרבות ששונו וטובו. והמביט בעין יפה יראה טוב גם בחלק השירי, גם במה שהדמיון יוכל להיות נהנה ממנו ג"כ יודה ע"ז לד' חסדו שיצר את העולם באופן הגון כזה, שיש ג"כ מקום להנאות עדינות ונעלות ע"י כח השירה, "זכור כי תשגיא פעלו אשר שוררו אנשים". אמנם בעל עין הרע, לא די שלא תהי' נפשו ישרה בו להתענג מחלק השירי שבמציאות, כ"א גם מה שראוי מצד החכמה לאהוב ולכבד ג"כ לא יראה, ויראה תמיד באנשים רעות וחשדות. והצדדים הטובים יסתיר. ע"כ יטיל אימה על הבריות, "יראוהו אנשים ולא יראה כל חכמי לב", כי את הכל יבקר מצד עינו הרעה, וירומם את צדדי השלילה המגלים הקלון ומכסים את הזוהר וההוד שבמעלות הנפשות הקרובות אל חוגו. ומתוך התוצאות שבאלו שתי הנסיות, נבין שהדרך האמתית שעליה ובגללה נוצר האדם הוא להיות בעל עין טובה נגד המקום ונגד הבריות, ולקנות בנפשו מושגי יושר של הכרת טובה לאדון כל ב"ה, "והתענג על ד' ויתן לך משאלות לבך"³. ומתוך העין הטובה תבא כל טוב,

הבריות. ע"כ הביע אומר לחבב את כל האדם ע"פ השימה אל הלב לראשי הצרכים המבדילים את עוסקיהם בכל ארחותיהם, והם יחד משלימים את תשמישן של בריות, בחומריות, פת לאכול, בהכרחים אנושיים ונטיות מוסריות עם התועלת החומרי יחה, בגד ללבוש, עם הכשרון להרחבה של דעת וחשבון במלאכת חרש וחושב לשכלול החיים. כל האומניות השוקדות ובאות לפתח ביתי, ומביאים קורת רוח והרחבת דעת בעולמי הפרטי. ע"כ את כולם אאהוב וכולם אכבד. וכל החילופים והשינויים הרחוקים ושונים זה מזה לפי החיצוניות, אדע שיש להם קשר של שלום ואחדות ע"פ החכמה העליונה הפנימית של חכם הרוזים ב"ה, שברא כל אלה לשמשני, ואת כולם אחבק באהבה.

רפז. הוא היה אומר אורח טוב מה הוא אומר כמה טרחות טרח בעה"ב לפני כו', אורח רע מהו אומר מה טרחות טרח בעה"ב זה כו'. מפני שישנם בעולם אנשים בעלי יאוש וספק המדברים תועה על ההשגחה העליונה ומוצאים בעולם רעות רבות, ועל פי דבריהם ישפל רוח האדם ויאבד את ישרו וטוהר לבבו ויראת ד' תלך תמס מקרבו. ע"כ למען לא יתפתה האדם לטענותיהם הכוזבות, יצייר כי באמת היאוש וההשקפה בעין רעה על המציאות והבטחון וההשקפה בעין טובה, שניהם אינם באים לאדם ע"פ חילוקים בשכל החיצוני המופשט כ"א הדבר תלוי בתכונת הנפש הטובה היא אם רעה. כי כמו שאנו רואים במקרים הקטנים, שהאורח הטוב יצייר את טובו של בעה"ב ואין בוה מן השקר כלל, כי המסתכל בעין טובה ימצא באמת את הצדדים הטובים שמחייבים אותו להכיר טובה ולקנות אהבה וקורת רוח מבעה"ב. וכיון שנפשו טובה הרי הוא מוצא לפניו נכון לדון לכף זכות וכף צדק, שיודע בעצמו מדת טובו שאלמלא הי' הוא בעה"ב מכניס אורחים, אם יהי' בידו היו מקבלם בסכר פנים יפות כשמחה ובעין יפה. א"כ גם בעה"ב זה ודאי טרח ג"כ הכל בשבילי, מפני שהתכונה הטובה של אהבת רעים הי' כדאי להכריעו לכל אלו המעשים. אבל האורח הרע, שאינו מצייר בנפשו עושה טוב באמת, לא

רפז. 1. תהלים צב ו. 2. שם, שם ה. 3. שם לו ד.

על אורח טוב מהו אומר (איוב לו) "זכור כי תשגיא פעלו" וגו' על אורח רע כתיב (שם לו) "לכן יראוהו אנשים" וגו'. (ש"א יז) "והאיש בימי שאל זקן בא באנשים" וגו' אמ' (רב) [רבא] ואיתימא (ר' אבהו) [ר' זביד ואיתימא רב אושעיא] זה ישי אבי דוד שיצא באוכלוסא ונכנס באוכלוסא ודרש באוכלוסא. אמר עולא [נקטינן] אין אוכלוסא בבבל. תנא אין אוכלוסא פחותה מס' רבוא. תנו רבנן הרואה מלכי ישראל אומר ברוך שחלק

(אין אוכלוסא בבבל. לא סתם זוכה לסיוט נה אוכלוסא):

עין אי"ה

אורח חייו ע"פ נסיונות רבים, וכבר משל על כל רגשותיו הפרטיים. בזאת תצא תורה ואורה לעם. אמנם בקום צעירים, הצריכים למוסר פרטי לעצמם, לחות דעה בעם בכללו, זהו הדרך המסוכן המביא להשחתה, כקללת "ונתתי נערים שריהם". כי למי נאה להיות דורש באוכלוסא, בשביל אוכלוסא ועניניה הכלליים, ודבריו יהיו נשמעים ונפעלים, כשיהי' לפי גודל נפשו ראוי לזה, כשמצטרפת מעלת הזקנה, הנסיון והחכמה, לבא באנשים.

רפט. אמר עולא נקטינן אין אוכלוסא בבבל, תנא אין אוכלוסא פחותה מס' ריבוא. להבין את מושג הכלל ברום מעלתו צריך שילוו אליו כל המכשירים שיעמידו את הכלל בתור אומה שלמה, שאז יוכר ענין החטיבה של האומה. ובעם ד' אלה יגלה רק אז יתרום הכללי בתור גוי גדול וקדוש. המכשירים הם הארץ והמספר. הארץ, ארץ הקדושה, רק היא בעזרתה הרוחנית, ההיסטורית והחומרית וכל תנאיה, נתראה בתור עם שהוא המובן מאוכלוסא אמנם בבבל, מקום הגלות בארץ ממשלת זרים, לא נוכל להתייב בתור עם, ולא יקבלו ענינינו הכלליים תכונה כללית לאומית. ע"כ לא יתראה בהם ההוד וההדר ששופע על הכללות הלאומית, שמתאחדים על ידה כל פרטי האוכלוסא באחדות נפלאה, בחכמת חכם הרוים ית'. וגם אם יקבצו קיבוצנו בארץ ד', צריך עם המקום להיות הריבוי מתאים לענין הלאומי הראוי. שאם יהי' רק קיבוץ שיוכל להקרא עליו שם מפלגה או כתה א"ז הוד האוכלוסא, ולא באלה יתגלה לנו חכמת חכם הרוים. ששים ריבוא הוא המספר ההכרחי, לפי תוכנת עם ד', כאשר עד זה המספר הי' העיכוב, עד שעמדנו עליו להיות לעם בתחלת היותינו לעם בצאתנו מצרים. ולהורות ניתן כי לא נתחלפו תנאינו הלאומיים במאומה ע"פ מרוצת הזמן השוטף, כי יסוד לאומיותינו תלויה ודבוקה היא בשם ד' אלהי ישראל הנקרא עלינו ודברו קיים לעד. ע"כ אותו המספר שכלל בקרבנו את סכום הדיעות והמפלגות וערכיהם הפרטים מראש מקדם, מספיק ג"כ לעת כזאת להעמיד בנו את הצביון הכללי, ולא עזבו גם עד כה יחידים לומר שהם בדעתם הפרטית יעמידו לנו גדרים לאומיים. כי היה לא תהי', עם ישראל גוי מעולם הוא, שכל כלי יוצר עליו לא יצלת, ילעג למרסיו החיצוניים והפנימיים. והאוכלוסא שתהי' לא בארץ הגלות כ"א בארץ ישראל, ובמספר הראוי ששים ריבוא, תהי'

וממנה יוצאת ואליה שבה מדת הסבלנות המשובחת, אותה שהיא משכללת את העולם ומביאה אותו לשכלולו. לא הסבלנות המביאה לעקירת כל טוב מן העולם בשביל הפזיזות שבה, כי הסבלנות הרעה באה מתוך ההחלטה הריקניות שהכל שמם והכל ריק ואין יתרון לתכונה על תכונה, מתוך שכל הנטיות האנושיות וכל המציאות בכלל הכל הבל, זאת הסבלנות היא מבלה עולם ובאה מעין רעה. כ"א סבלנות טהורה מפני ההכרה האמתית איך יד' אוחות בכל ההפכים לתקנם לקשרם ולאחדם ע"י תיקוני כל חסרונותיהם, למען יצא לפעלו אדם מתוקן ומשוכלל המוצא את נפשו ישרה וכל חפציו הגשמיים והרוחניים עומדים לפניו ברב הוד והדר ושלימות מרובה, סבלנות המוסיפה יראת שמים ויראת חטא עם אהבת ד' ואהבת הבריות היותר שלמה ומפוארה, זה כל האדם.

רפט. והאיש בימי שאל זקן בא באנשים, א"ר ואיתימא ר"ז ואיתימא ר"א זה ישי אבי דוד, שיצא באוכלוסא ונכנס באוכלוסא ודרש באוכלוסא. האיש הגדול הראוי להיות עמוד התוך בדורו ומשגב לעמו הוא בתכונתו איש כללי. דרכיו ומעשיו, בין הפרטיים בין הכלליים, הם תמיד נושאים עליהם חותם של עולם גדול וכללי. ע"כ בהשפיעו בדרכי חייו על העומדים מחוץ למחיצתו הפרטית, תהי' השפעתו ניכרת בדרכים שיש בהם שייכות אל כלל גדול, אל עם שלם להקימו ולהצליחו. וכן כשנפשע הוא מדברים שחוץ לו ג"כ תהי' השפעת הדברים עליו ניכרים בהכרה כללית, זהו מה שנוגע על מעשים. ומה שנוגע לדיעות ורעיונות, כל מחשבותיו ישאו עליהם תו הכלל והאומה השלמה, כי לא יוכל הגדול לצמצם עצמו בדרכיו ובמעשיו וכדיעותיו בחוג קצר וצר. וכן ראוי למי שממנו יצא חוטר מושלים ביעקב לדורות עולם, שכל מעייניו ודרכיו היו כלליים ולאומיים, המאירים אור להמון רב בתור דרכי עם שלם נאדר בקודש. כן ביציאתו, דהיינו השפעתו על אחרים, וכניסתו השפעת מה שחוץ לו עליו, במעשים והדרכות פעולותיו. וכן במהלך הדיעות דרש באוכלוסא, ע"פ משאת נפשו הצמאה להזות בשמחת הגוי כולו אושרו ותיקונו, עד שכל דרכיו ופניותיו, רגשותיו הפרטיים, כולם היו מובלעים באורח חיים הכללי, זה הוא הבא באנשים. אמנם מי ראוי להיות הוגה דיעות וחושב מחשבות בדברים לאומיים וכלליים, איש זקן הבא באנשים, איש שכבר כבש לו